

Ludwig Bamberger: „Die Arbeiterfrage unter dem Gesichtspunkte des Vereinsrechts“. Stuttgart 1873.

Forfatteren undersøger dette Spørgsmaal, idet han tager sit Udgangspunkt fra det Mønster, man især har for Øje, de store engelske «Trades-unions», og idet han dernæst omtaler, hvad der allerede er dannet i Tyskland af Foreninger sigtende til at hæve Arbejdslønnen ved Arbejdernes Sammenslutning, «Gewerkvereine», som de kaldes, disse Foreningers hidtilværende Virksomhed med Hensyn til Striker saa vel som ogsaa den tyske Lovgivnings hidtidige Udvikling ligeover for dem. Han undersøger fremdeles Spørgsmaalene om Hjelpekasser, Sygekasser og Alderdomsforsørgelseskasser, idet han særlig fremhæver Vigtigheden af at holde de forskellige Øjemed ude fra hverandre. Endelig dvæler han endnu ved de meget omtalte Voldgiftsretter mellem Arbejderne og Arbejdsgiverne. Han fremhæver, hvorledes det er Indførelsen af den almindelige Valgret, som har bragt nogle enkelte Politikere, navnlig Franz Duncker og Max Hirsch, til at kaste sig over Ordningen af «Gewerkvereine» eller Strikekasser.

Særlig Interesse have imidlertid Forfatterens almindelige indledende Betragtninger, i hvilke han omtaler den hele halvt socialistiske Retning og dens Angreb paa den økonomiske Videnskab. Det er i England Frihandelsmændene, som i 1824 og 25 uden nogensomhelst Anledning ophævede Forbudet mod Arbejderkoalitionerne, og det er ogsaa paa anden Maade der Maskinerne, Kapitalen og Adam Smiths Grundsætninger, som især have bidraget til Arbejdets Frigjørelse. Det var ogsaa i Preussen Berlins Maskinfabrikanter, som i 1862 petitionerede

Ludwig Bamberger: „Die Arbeiterfrage unter dem Gesichtspunkte des Vereinsrechts“. Stuttgart 1873.

Forfatteren undersøger dette Spørgsmaal, idet han tager sit Udgangspunkt fra det Mønster, man især har for Øje, de store engelske «Trades-unions», og idet han dernæst omtaler, hvad der allerede er dannet i Tyskland af Foreninger sigtende til at hæve Arbejdslønnen ved Arbejdernes Sammenslutning, «Gewerkvereine», som de kaldes, disse Foreningers hidtilværende Virksomhed med Hensyn til Striker saa vel som ogsaa den tyske Lovgivnings hidtidige Udvikling ligeover for dem. Han undersøger fremdeles Spørgsmaalene om Hjelpekasser, Sygekasser og Alderdomsforsørgelseskasser, idet han særlig fremhæver Vigtigheden af at holde de forskellige Øjemed ude fra hverandre. Endelig dvæler han endnu ved de meget omtalte Voldgiftsretter mellem Arbejderne og Arbejdsgiverne. Han fremhæver, hvorledes det er Indførelsen af den almindelige Valgret, som har bragt nogle enkelte Politikere, navnlig Franz Duncker og Max Hirsch, til at kaste sig over Ordningen af «Gewerkvereine» eller Strikekasser.

Særlig Interesse have imidlertid Forfatterens almindelige indledende Betragtninger, i hvilke han omtaler den hele halvt socialistiske Retning og dens Angreb paa den økonomiske Videnskab. Det er i England Frihandelsmændene, som i 1824 og 25 uden nogensomhelst Anledning ophævede Forbudet mod Arbejderkoalitionerne, og det er ogsaa paa anden Maade der Maskinerne, Kapitalen og Adam Smiths Grundsætninger, som især have bidraget til Arbejdets Frigjørelse. Det var ogsaa i Preussen Berlins Maskinfabrikanter, som i 1862 petitionerede

for at ophæve Forbudet mod Foreninger. Kuriøst er det, hvorledes omvendt — ligesom tidligere Junkerne overfor Lasalle og Schweitzer — saaledes ogsaa nu de Ultramontane høre til Socialisternes bedste Venner. Den rigtige Socialisme ligger efter Forfatterens Mening for øvrigt saa meget fjærnere, som selv dens mest udprægede Førere alle personlig tilhøre Bourgeoisiet og især i enhver Henseende leve paa dettes Maade og nyde godt af dettes Fortrin. Den socialistiske Misundelse har imidlertid saa meget lettere kunnet vinde Indgang i Tyskland, som dette Land saa meget længere var blevet ved at være et fattigt Land. Det var især i Nordtyskland, at den fattige Adel med Misfornøjelse maatte se de Industrielle og Pengemændene tage Luven fra den i dens politiske Indflydelse, dens Stilling i Samfundet; den hele Betydning af dens Indtægter blev derved mindre. Deraf kommer det, at Toryerne i Preussen i Mod-sætning til, hvad man har set andetsteds, ere optraadte som dem, der ophidsede mod Middelstanden. Dog lignende Følelser have senere atter forplantet sig til den lavt lønnede Embedsstand og til de fattige Lærde. Forfatteren sammenligner denne Stemning i Tyskland med, hvad man saa i Frankrig, da Industrien, holdt tilbage under Revolutionen i 1848, i Kejserdømmets første Aar havde taget saa stærkt Opsving, og da navnlig den slet lønnede Dommerstand viste en saa forunderlig Forudindtagethed imod Aktieselskaberne og den øvrige store Industri. Saaledes er det ogsaa Misundelsen, som nu i Tyskland har været medvirkende til, at den gamle fysiokratiske Ide, at alene Jorden gav virkelig Renindtægt, nu af Karl Marx og Andre er blevet omsat til, at det alene er det legemlige Arbejde, der i Virkeligheden skaber Værdierne, og at den Ide i saa høj Grad har kunnet tiltale de tyske Junkere, Embedsmænd og Doktorer. Tyskerne tage de socialdemokratiske og kommunistiske Ideer saa forunderligt alvorligt op. Af ethvert fortvivlet Indfald bliver strax en Theori, af enhver Theori en tyk Bog. I Frankrig var det mellem 1820 og 48 nogle enkelte unge Mennesker og excentriske Hoveder, som lagde sig efter Socialismen; i Tyskland bliver der strax deraf en hel akademisk Disciplin, som med Alvor bliver fremstillet for de Studerende. Betegnende

er det ogsaa, at det i England er Tyskere, som have bragt Internationale i System. Og det er ligeledes Tyskere, som især have destilleret Socialisme ud af den engelske Parlementsenquête. Et saadant Arbejde af en tysk Lærd er det da, som har kaldt den Retning til Live, som Oppenheim med et lykkeligt Indfald har givet Navn af «Kathedersocialismen». Det eneste virkelig Originale, som de tyske Lærde have sat til de franske socialistiske Ideer, er Tilknytning til Middelalderen, til Gilderne og Lavene. De ny eventyrlige Forslag se ikke saa overfladiske eller afskrækkende ud, naar de faa de støvede Folianter og de gothiske Snirkler til Ballast. Det er fælles, siger Bamberger, for alle Schateringer af Socialister, lige fra den vilde Russer Bakunin til den tammeste tyske Docent, at de ville have, at Indgreb i de private Virksomheder ikke længere skal være Undtagelser, men at det skal være en regelmæssig Fordring, der stilles til Staten. Falskelig fremstille Kathedersocialisterne Sagen, som om de lige over for sig havde de saakaldte Manchesterfolk, der vilde forbyde Staten enhver Indblanding i Individernes Sfære. En saadan Grundsætning vilde være lige saa vanvittig som den absolut modsatte. End ikke de videstgaaende Kommuniste eller Socialister ville, at Staten just skal gjøre Alt for Menneskene. Saaledes har heller ikke den modsatte Side opstillet, at Staten slet Intet skulde gjøre. Selv de idealistiske Socialister fra 1848, som foreslog at forvandle Regeringen til en Assuranceanstalt, hos hvem den Enkelte efter Behag kunde assurere sig imod Røveri, Mord eller Bedrageri, vilde ikke engang have været i Stand til at gennemføre deres Tanke paa Papiret. Adam Smiths Skole er i Virkeligheden kun den, der opstiller Individernes fri Bevægelse som Livsprincipet for Samfundets økonomiske Virksomhed, Indgrebene i denne Frihed som Undtagelser, der kun maa foretages med Forsigtighed, og hvor Nødvendighed kræver dem, idet de i det Hele stole paa, at hver Enkelt bedst ledes af sin egen Interesse og af Kjendskab til de særegne Forhold, og at Summen af disse enkelte Viljer ogsaa tilvejebringer den størst mulige Fordel for det Hele. Det er, idet de ere gaede ud herfra, at disse Mænd have bidraget til at omskabe den gamle

Stat, som overalt fastholdt de Enkelte indenfor de snevre Grænser ligesom den kirkelige Tros Omraade, som den under Dødsstraf vilde paatvinge Folk, indtil de simpleste Erhverv og Forbrug. Det er ved den for en væsentlig Del dermed i Forbindelse staaende Forbedring i Forholdene, at de Klager til Dels ere opstaaede, som Folk nu med og uden System behandle. Det socialistiske Spørgsmaal var ikke en Følge af Elendighed, men en Følge af den almindelige Tilstands Forbedring, hvilket man altid har set, saalænge Verden har staaet.

Naar Forfatteren undersøger den Praxis, hvortil de hele eller halvt socialistiske Læresætninger føre, indrømmer han strax, at Striker kunne gjøre deres Nytte, ikke saa meget derved, at de benyttes, som derved, at de kunne benyttes. I øvrigt er det ikke godt at finde den Praxis, der virkelig svarer til Theoriene. Pariserkommunen var slet ikke nogen bevidst eller ubevidst virkeliggjort kommunistisk Statside; det var ikke Andet end en Mængde eventyrlige excentriske brødløse Mennesker af begge Kjøen og af alle Nationer, som den nationale Forsvarsregering havde sluppet løs under Belejringen; det var kun en af de Plyndringsscener, til hvilken Røveren næsten altid benytter Lejligheden, naar under almindelig Forvirring, ved Ildbrand, Jordskjælv og Lignende, den offentlige Magt er bragt i Uorden. Da imidlertid Charlataneriet er den største Hemmelighed hos det socialistiske Præsteskab, saa forstode de øverste Høvdinger af Internationale strax at tilskrive sig Æren af denne Pariser Hexesabbath, thi jo større Djævelskabet, desto større synes Djævelen at være. De vilde bilde Verden ind, at de have gjort Noget, hvori de i Virkeligheden ere saa uskyldige som Børn, og det ganske tilfældige Sammentræf mellem Ordene «Kommune» og «Kommunisme» har hjulpet dem med dette Taskenspillersykke. Det er nu i det filosofiske Tyskland, at Socialismen og Kommunismen af Lasalle og Marx ere blevne ophøjede til spekulative Systemer. Havde Hegel oplevet alt dette, havde han maaske ogsaa fundet en Plads for Statsindustrien eller Klassekrigen i det Absolute Proces. Forfatteren antager dog, at vi nu staa paa Højdepunktet af den sociale Borddans's Raptus, da nu ogsaa den tyske Videnskab begynder at danse

med. Kathedersocialisterne ere nemlig dog enige med de egenlige Socialdemokrater i at anerkjende det sociale Spørgsmaal. Dette forudsætter, at de ogsaa mene, at det sociale Svar kan gives, at det er systematisk muligt at skaffe al Fattigdom ud af Verden, at man kun mangler Opdagelsen af det rette forløsende System. Naar man ikke mener, at man virkelig skal kunne løse Spørgsmaalet, er der jo slet ingen Mening i det; da kunde man lige saa godt optage Udødeligheds-spørgsmaalet eller Maanespørgsmaalet i sit Program som sin Opgave, da det dog er meget anerkjendelsesværdigt at ønske at leve evig eller at have Lyst til at rejse til Maanen. Naar man angriber den gammeldags Nationaløkonomi, saa forkaster denne ingenlunde Reformforslagene, fordi de ikke passe til dens Principer, men kun naar den ikke finder, at de ere Reformforslag. Den har slet ingen Principer, der modsætte sig praktisk udførlige Forbedringer. Den er selv væsenlig en Erfaringsvidenskab. Og da den ikke er nogen Lære støttet paa guddommelig Aabenbaring eller metafysisk Oplysning, saa kunde den meget godt prisgive Familie og Ejendom med alt dertil Hørende, naar man blot kunde bevise den, at man kunde sætte Noget, der var bedre for Samfundet, i Stedet. Den forkaster kun «det sociale Spørgsmaal», saa længe den maa anse det for at være en Abstraktion. Kathedersocialismen alene forkynder det sociale Spørgsmaal uden det sociale Svar og møder derfor som den abstrakteste af alle Theorier, omendskjønt den selv siger, at den er det Modsatte. Den indskrænker sig tli at hævde, at Staten mere end hidtil skal trænge den individuelle Frihed tilbage og, hvor der er Anledning dertil, ophæve Ret til Ejendom og til fri Disposition. For saa vidt den forlanger det, fordi den overhovedet forud anser Stats- og Kommuneøkonomi for bedre end Privatøkonomi, er den ganske simpel Socialisme; for saa vidt den kun forlanger det, fordi Nyttens lader sig vise for hvert enkelt Tilfælde, staar den paa den samme Grund som den gamle Nationaløkonomi, som ikke modsætter sig noget som helst Nyttigt for nogensomhelst ukrænkelig Grundsætnings Skyld. Lidt Mere til Staten, lidt Mindre til den fri Konkurrence, det gjør ingen væsenlig videnskabelig

Forskjel. Men med at opskrive politiske Ønskesedler, som naar Kathedersocialisterne opstille den Fordring, at ethvert Menneske skal sættes i Stand til at fore en menneskeværdig Tilværelse, dermed kommer man ingen Vegne. Og naar man gaar ned til det praktiske Forslag, saa er der i Virkeligheden slet intet Nyt levnet. Tvungent Indskud i Sygekasser er kun, hvad man i Aarhundreder har haft i Lavene, og hvad man i en Fjerdedel af et Aarhundrede har haft i det moderne Preussen. Heller ikke Voldgiftsretter, Fabriklovgivning og lignende Reformer berettigede i mindste Maade til at raabe paa Løsningen af det sociale Spørgsmaal. Kommer man derimod ind paa, at Staten skal hjælpe ved Lønnens Fastsættelse overfor den skammelige Kapital, er man atter inde paa den rene Socialisme. For at det skal synes at være noget Nyt, griber man til saadanne dunkle almindelige Sætninger som den «ethiske» Nationaløkonomis Formular. Det er af den Slags Begreber, som efter Behag kunne sige alt Muligt eller slet Ingenting, og som derfor altid bliver misbrugt af dem, som af gode Grunde vel vogte sig for at aflægge Regnskab for deres Anskuelse paa godt Dansk. De gamle Nationaløkonomer skulle især mangle Hjertelag. Men fra den økonomiske Videnskabs Standpunkt gives der lige saa lidt nogen «ethisk» Retning, som der findes en saadan i Astronomien eller i Medicinen. Anderledes ganske vist i den praktiske Politik. Hele den saakaldte Manchesterskole, som skal modsætte sig enhver Indblanding fra Statens Side, er kun en hul Dukke, som Angriberne selv stille op, for at de kunne hugge løs paa den. Netop de saakaldte Manchester-mænd i England var det, som f. Ex. skabte Fabriklovgivningen. Cobden og Bright ere maaske gaaede for vidt i at anbefale Ikkeintervention i Folkeretten; men denne Yderlighed vedrører for det Første ikke Nationaløkonomien og staar dernæst netop nærmere ved Socialismen, medens omvendt Mange, som i de sociale Spørgsmaal deklamere mod den kræmmeragtige Manchesterskole, netop ofte tillige deklamere for Krigen og Vaabenhaandværket. Forfatteren kan ikke komme fra den Tanke, at det først og fremmest er ubevidst Misundelse over den meget store Rigdom, som den pludselige stærke økonomiske Udvikling

i Tyskland ganske vist har givet mange Enkelte, som har fremkaldt den ny Lære. Ellers var den hele Pathos uforklarlig. Det er navnlig Folk af Middelklassen, som føle Misundelse over deres Jævninge, og som nu atter som færdigt Præparat bibringe Masserne Hadet og Misundelsen. Arbejderne og Arbejdsgiverne kom langt lettere ud af det med hinanden, naar blot ikke Apostlene for Klassekrigen og Apostlene for den ny Videnskab blandede sig deri. Forfatteren peger som et Exempel paa Professor Lujo Brentano, som paa den ene Side viser en højst idealistisk Opfattelse af Arbejdernes Sindelag, Fordringer og Præstationer og paa den anden Side den mørkeste Opfattelse, den største Animositet og Undervurdering overfor Arbejdsgiverne. Hele denne Raaben, at Verden staar i Brand for det sociale Spørgsmaals Skyld, er i og for sig temmelig farlig; thi skulde Noget virkelig fremkalde saadan en Brand, saa skulde det være denne Maade at melde den paa. Selv de radikale Englændere bære sig ganske anderledes ad end de tyske Kathedersocialister; selv den vidtgaende Frederick Harrison anbefalede i den Parlamentskommite, af hvilken han var Medlem, blot at lade Strikeforeningerne selv udfægte deres Strid med Fabrikanterne, medens Staten kun skulde holde sig borte.

N. C. F.